

Timo Eklund & Päivi Karhunen

Suomalaisomisteiset yritykset Venäjällä

CEMAT Papers 2/2009

HELSINGIN KAUPPAKORKEAKOULU
HELSINKI SCHOOL OF ECONOMICS
Kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskus CEMAT

Helsingin kauppakorkeakoulun kansainvälisten markkinoiden tutkimuskeskus CEMAT hankki keväällä 2009 käyttöönsä Venäjän tilastoviranomaisen Rosstatin yritystietokannasta kaikkien niiden Venäjälle rekisteröityjen yritysten tiedot, joissa on ulkomaalaisomistusta. Tiedot ovat vuodelta 2007. Aineistossa on yhteensä 28 000 yritystä. Tämä katsaus kuvaa niitä aineiston 554 Venäjällä toimivaa yritystä, joissa on suomalaisia henkilöitä tai yrityksiä omistajina. Jatkossa tästä joukosta käytetään nimitystä suomalaisomisteiset yritykset.

Omistusosuuden jakautuminen: suurin osa kokonaan suomalaisomistuksessa

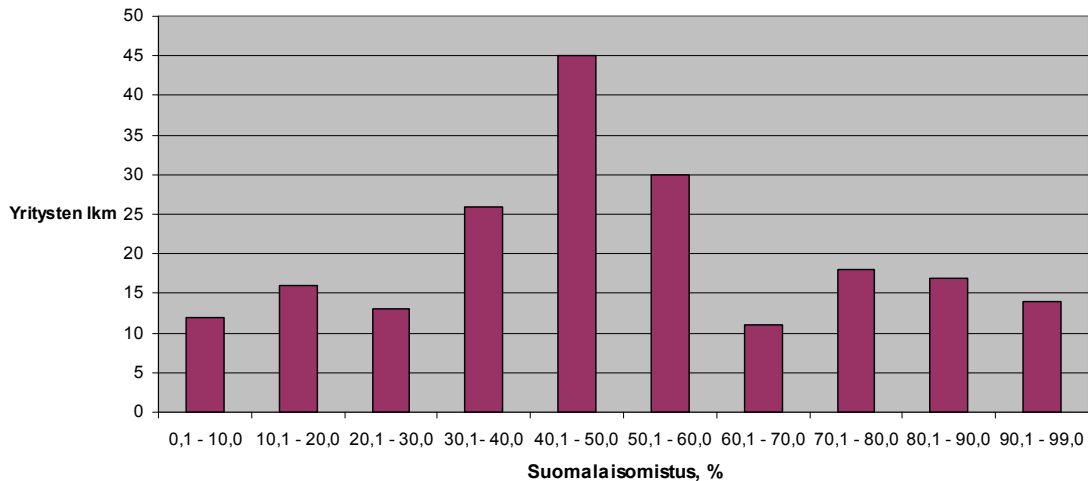
Suurin osa aineiston suomalaisomisteisista yrityksistä on sellaisia, joissa koko pääoma on yhden tai useamman suomalaisen omistajan hallussa. Tällaisia yrityksiä on 347 (63%). Taulukossa 1 on esitetty yritysten jakautuminen kokonaan ja osittain suomalaisomisteisiin yrityksiin.

Taulukko 1: Suomalaisomistuksen osuus yrityksissä

	n	%
Kokonaan suomalaisomistuksessa (100%)	347	63
Enemmistöosuus (51-99%)	90	16
Puolet omistuksesta (50%)	32	6
Vähemmistöosuus (<50%)	80	14
Muut (ei pääomia tai pääoma ei tunnettu)	5	1
Yhteensä	554	100

Niistä 202 yrityksestä, joissa omistus on jakaantunut suomalaisten ja muunmaalaisten kesken voidaan sanoa, että suomalaisenemmistöiset yritykset ovat suunnilleen yhtä yleisiä kuin yritykset, joissa suomalaisomistus on vähemmistönä. Vähiten on yrityksiä, joissa suomalaisomistusta on tasan 50% pääomasta. Kuviossa 1 on esitetty tarkempi jaottelu suomalaisten omistusosuuksista osittain suomalaisomisteisissa yrityksissä.

Kuvio 1: Suomalainen omistusosuus osittain suomalaisomisteisissa yrityksissä, %

Kuviosta voidaan nähdä, että vaikka yritykset, joissa suomalaisen omistuksen osuus on tasan puolet pääomasta ovat harvinaisia, valtaosassa tapauksista suomalaisomistuksen osuus sijoittuu 40% ja 60% väliseen haarukkaan. Toisaalta mukana on myös yrityksiä, joissa suomalaisomistus lähentelee 100 prosenttia ja niitä voidaan käytännössä pitää kokonaan suomalaisomisteisina yrityksinä.

Maantieteellinen jakautuminen: suomalaisomistus keskittynyt Luoteis-Venäjälle

Maantieteellisesti tarkasteltuna aineisto vahvistaa kuvaa siitä, että suomalaisyritysten toiminta on keskittynyt yhtäältä Suomen lähialueille Pietariin, Leningradin alueelle ja Karjalan tasavaltaan sekä toisaalta Moskovaan. Taulukko 2 kuvaa suomalaisomisteisten yritysten sijoittumista Venäjän eri alueille.

Taulukko 2: Suomalaisomisteisten yritysten jakautuminen alueittain

Luoteis-Venäjän federaatiopiiri		Keskinen federaatiopiiri		Muut federaatiopiirit	
Pietari	212	Moskova	150	Sverdlovskin alue	6
Leningradin alue	53	Moskovan alue	16	Stavropolin alue	3
Karjalan tasavalta	61	Kalugan alue	9	Nizhni Novgorodin alue	3
Novgorodin alue	9	Tverin alue	2	Krasnodarin alue	2
Vologdan alue	5	Kostroman alue	2	Primorjen alue	2
Murmanskin alue	3	Jaroslavin alue	1	Habarovskin alue	2
Komin tasavalta	2			Muut alueet ¹	9
Pihkovan alue	1				
Arkangelin alue	1				
Yhteensä	347	Yhteensä	180	Yhteensä	27

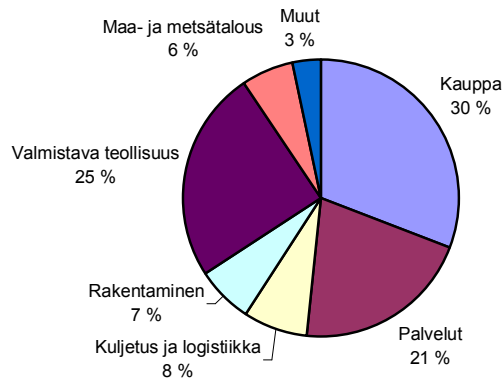
Kuten taulukosta nähdään, Pietarin, Leningradin alueen, Karjalan tasavallan ja Moskovan alueineen yhteenlaskettu osuus on 89 % kaikista suomalaisomisteisista yrityksistä. Luoteis-Venäjän federaatiopiirin osuus on puolestaan 63%. Suomen lähialueista Murmanskin ja Kaliningradin alueille on aineiston perusteella investoinut erityisen harva suomalainen. Murmanskissa suomalaisomistusta on kolmessa yrityksessä ja Kaliningradin alueella ei yhdessäkään.

Jakautuminen toimialoittain: suomalaisomistusta tasaisesti eri toimialoilla

Toimialoittain suomalaisomistus on jakaantunut tasaisesti eri toimialoille, kun tarkastellaan yritysten lukumäärää (kuvio 2).

¹ 9 aluetta, joista jokaisella 1 suomalaisomisteinen yritys

Kuvio 2: Suomalaisomisteiset yritykset toimialoittain

Lukumääräisesti eniten suomalaisomisteisia yrityksiä on rekisteröity kaupan alalle (171), mutta myös valmistavan teollisuuden ja palvelualojen yrityksiä on aineistossa yli sata. Teollisuudesta eniten yrityksiä toimii sahateollisuudessa (27 yritystä). Palvelualojen alatoimialoista eniten yrityksiä löytyy kategoriasta ”Muu liike-elämää palveleva toiminta”. Tässä joukossa on paljon insinööri-toimistoja, mutta myös mm. konsulttitoimistoja. Toimialoista kuljetus ja rakentaminen ovat myös hyvin edustettuina. Maa- ja metsätalouden yritykset ovat etupäässä metsäteollisuutta lähellä olevia yrityksiä ja osa suomalaisittain suoranaisiksi valmistavan teollisuuden yrityksiksi miellettyjä.

Rekisteröitymisajankohta: Rekisteröitymiset vilkastuneet 2000-luvulla

Aineiston pohjalta voidaan tarkastella myös suomalaisyritysten Venäjä-investointien aktiivisuutta eri ajanjaksoina. Taulukossa 3 on kuvattu suomalaisomisteisten yritysten lukumäärä rekisteröintiajankohdan mukaan.

Taulukko 3: Suomalaisomisteiset yritykset rekisteröintiajankohdan mukaan

Ajankohta	n	%
- 1998	204	37
1999 -2004	170	31
2005 - 2007	180	32
Yhteensä	554	100

Taulukon ensimmäinen ajanjakso kuvaa aikaa ensimmäisistä suomalaisista sijoituksista Neuvostoliittoon vuonna 1989 vuoden 1998 kriisiin. Aivan varhaisempia vuosia lukuun ottamatta yritysten vuosittaisten rekisteröitymisten määrä vaihteli tänä ajanjaksona melko tasaisesti kolmenkymmenen molemmin puolin. Kriisin vaikutus näkyy siinä, että vuonna 1998 rekisteröityjä suomalaisomisteisia yrityksiä on listauksessa mukana 29 ja 1999 rekisteröityjä vain 9. Tarkasteltaessa 1990-lukua on kuitenkin muistettava, että aineisto ei sisällä niitä yrityksiä, jotka ovat lopettaneet toimintansa tai siirtyneet pois suomalaisomistuksesta.

Aineisto vahvistaa kuvaa siitä, että 1998 kriisin aiheuttama notkahdus suomalaisyritysten investoinneissa oli melko lyhytaikainen. Vuodesta 2000 alkaen rekisteröitymisten määrä alkoi lisääntyä nousten koko 2000-luvun. Asteittain kasvava usko Venäjän talouteen näkyy siinä, että keskimmäisenä kuuden vuoden jaksona 1999-2004 rekisteröityjä suomalaisomisteisia yrityksiä on aineistossa suunnilleen saman verran kuin viimeisenä kolmen vuoden jaksona. Aineistosta löytyy 57 kappaletta vuonna 2006 ja 55 kappaletta vuonna 2007 rekisteröityjä yrityksiä.

Pääoman koko: Suomalaisinvestoinnit keskimäärin melko pieniä

Rekisteritiedoista ilmenee myös yritysten rekisteröintihetkellä ilmoittaman suomalaisen omistuksen määrä yrityksen pääomassa, joka oli yhteenlaskettuna noin 16 miljardia ruplaa. Taulukossa 4 on kuvattu pääoman jakautuminen kokoluokittain.

Taulukko 4: Suomalaisen pääoman määrä yrityksen rekisteröintihetkellä, ruplaa

Suomalainen pääoma, ruplaa	Yritysten lukumäärä	% yrityksistä
> 1 000 000 000	4	0,7
100 000 000 – 999 999 999	19	3,4
10 000 000 – 99 999 999	49	8,8
1 000 000 – 9 999 999	95	17,1
< 1 000 000	386	69,7
Tieto puuttuu	1	0,2
Yhteensä	554	100

Kuten taulukosta nähdään, suurimmassa osassa suomalaisomisteisista yrityksistä rekisteröintihetkellä ilmoitetun suomalaispääoman määrä on alle miljoona ruplaa, eli melko pieni. Toisaalta aineistosta voidaan todeta, että suuret yksittäiset sijoitukset muodostavat huomattavan osan Venäjälle tehdyistä pääomasijoituksista tarkasteltaessa rekisteröintihetken investointien kokonaismäärää. Viisi suurinta yritystä vastaa 58%, kymmenen suurinta 75% ja 20 suurinta 85% kaikkien sijoitusten yhteenlasketusta summasta.

Pääjohtajan tausta: suomalaisomisteisia yrityksiä johdetaan venäläisvoimin?

Aineiston pohjalta voidaan kvalitatiivisesti tarkastella myös sitä, missä määrin Venäjällä toimivia suomalaisomisteisia yrityksiä vetävät suomalaiset ja missä määrin paikalliset johtajat. Taulukossa 5 on esitetty toimitusjohtajan nimen perusteella tehty arvio siitä, miten johtotehtävät on jaettu suomalaisten, venäläisten ja muunmaalaisten kesken. Koska aineistossa ei kuitenkaan ole tietoa ao. henkilöiden kansallisuudesta, lukuja voidaan pitää ainoastaan suuntaa-antavina.

Taulukko 5: Suomalaisomisteisten yritysten pääjohtajan tausta*

Pääjohtajan tausta	n	%
Venäläinen	400	72
Suomalainen	138	25
Muunmaalainen/ei tietoa	16	3
Yhteensä	554	100

*pääjohtajan nimen perusteella arvioituna

Taulukko vahvistaa osaltaan aiemman tutkimuksen perusteella saatua kuvaa siitä, että suomalaisyritysten johdossa Venäjällä on enenevässä määrin paikallisia. Toisaalta kokonaanomisteisten tytäryritysten johdossa on keskimääräistä useammin suomalainen.

Yhteenvetona rekisteritiedoista voidaan todeta, että maantieteellisesti tarkasteltuna suomalaisyritysten toiminta on vahvasti keskittynyt Luoteis-Venäjälle (erityisesti Pietariin). Eri talouden toimialat sen sijaan ovat melko tasaisesti edustettuina. Rekisteritiedot vahvistavat kuvaa myös siitä, että suomalaisyritykset ovat säilyttäneet kiinnostuksensa Venäjään vaikeista ajoista huolimatta. Vuoden 1998 kriisin aiheuttama notkahdus rekisteröinneissä osoittautui lyhytaikaiseksi. CEMAT tulee jatkossa analysoimaan rekisteritietoja myös siitä näkökulmasta, miten suomalaisyritykset mahdollisesti eroavat omistuskäyttäytymiseltään muista Venäjällä toimivista ulkomaalaisista yrityksistä.